

عوامل مؤثر بر پیدایش و گسترش طلاق در ایران (ارائه یک چارچوب)

امین رضوانی^۱، فریدون پریش^۲

۱- باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد خمینی شهر، دانشگاه آزاد اسلامی، خمینی شهر، ایران.

کارشناس ارشد مشاوره خانواده- آموزگار آموزش و پرورش اصفهان، نویسنده مسئول

۲- کارشناس ارشد تکنولوژی آموزشی- دانشگاه اصفهان- آموزگار آموزش و پرورش اصفهان

چکیده

در سال‌های اخیر پژوهش‌های متعددی در زمینه علل پدیده طلاق در کشور ایران انجام گرفته و از دسته‌بندی‌های مختلفی برای این پدیده استفاده شده است؛ هدف از انجام این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر پیدایش و گسترش طلاق در ایران و ارائه یک چارچوب جامع در این زمینه می‌باشد. روش تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است. در این پژوهش علل و عوامل گوناگون مؤثر بر طلاق با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای مانند (مقالات، کتب، مجلات، نشریه‌ها، پایان‌نامه‌ها و نمایه‌های نوشته‌شده در زمینه علل طلاق و...) استخراج شد. این پژوهش از لحاظ ماهیت و هدف، کاربردی است. در این مقاله، ضمن بیان مفهوم طلاق و پیامدهای آن، به مهم‌ترین عوامل پیدایش و گسترش این پدیده در کشور ایران اشاره شده است. در پایان، کلیه عوامل شناسایی شده تحت چارچوبی جامع سازمان‌دهی شده‌اند. به‌طور کلی می‌توان از عوامل اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی، فردی-شخصیتی و سیاسی-جغرافیایی به‌عنوان شاخه‌های اصلی پیدایش و گسترش طلاق در ایران نام برد که هر یک دارای زیرشاخه‌های فرعی متعددی هستند. **کلمات کلیدی:** طلاق، عوامل، پیدایش، گسترش، ایران.

مقدمه

بیشتر جامعه شناسان و آسیب شناسان اجتماعی بر خانواده و اهمیت حیاتی آن برای جامعه تأکید کرده‌اند و شاید هیچ جامعه‌ای بدون داشتن خانواده‌های سالم نتواند ادعای سلامت کند و هیچ‌یک از آسیب‌های اجتماعی بی‌تأثیر از خانواده پدید نیامده باشد (ساروخانی، ۱۳۷۵: ۱۱). خانواده امروزه دچار آسیب‌های متعددی گردیده است که یکی از عمده‌ترین آن‌ها طلاق است (حسینی یزدی و همکاران، ۱۳۹۴). در حالی که امروزه بیشتر ازدواج‌ها با عشق تحقق می‌یابد و هر دو طرف قصد دارند به یکدیگر و تعهداتشان در مقابل هم احترام بگذارند، اما در طول زمان مسائلی پیش می‌آید که می‌تواند به جدایی، یا یک زندگی مشترک بدون احساس، عشق و همراهی منجر شود. برخی از کارشناسان بر این باورند که فرایند طلاق در بیشتر مواقع این سیر بروز اختلافات جزئی، تکرار اختلافات جزئی و جدی شدن آن‌ها، بی‌میلی یکی از زوجین به طرف مقابل، قهرهای طولانی و تکرار آن، خستگی زوجین از قهرها و درگیری‌ها، طلاق عاطفی و طلاق قانونی را طی می‌کند (محمدی، ۱۳۸۳: ۱۱۱).

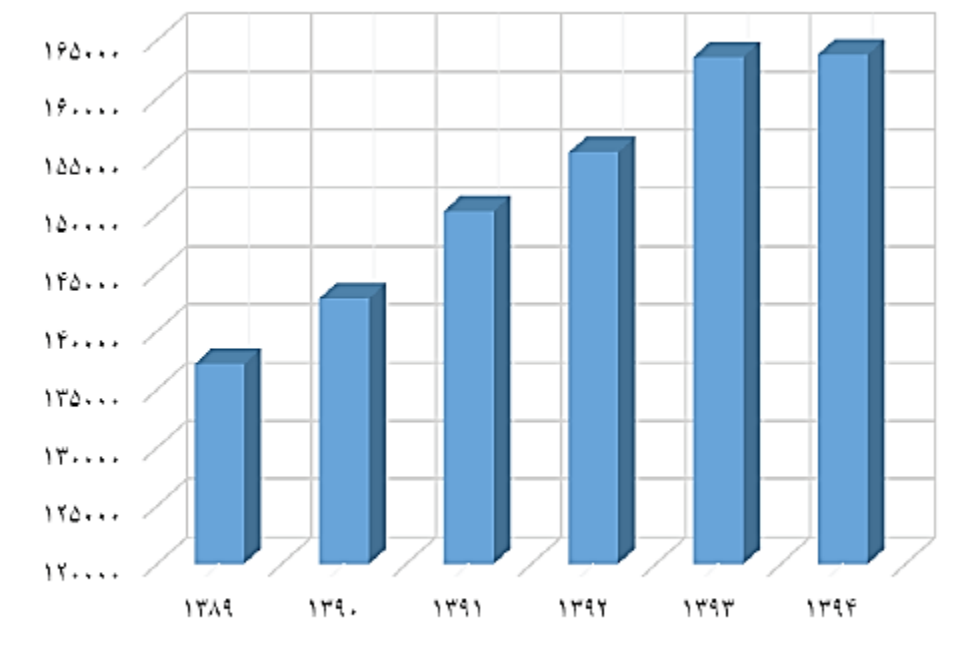
در فرهنگ معین طلاق به معنای جدا شدن زن از مرد و رها شدن زن از قید نکاح طبق شرایط مقرر در دین است (معین، ۱۳۷۱: ۲۲۲۹/۲؛ به نقل از رضوانی، ۱۳۹۸). طلاق در اصطلاح فقهی به معنای زایل نمودن قید و پیوند نکاح با صیغه‌ی مخصوص و در اصطلاح علم حقوق نیز نوعی رفع قید نکاح است. طلاق را اغلب راه‌حل رایج و قانونی عدم سازش زن و شوهر، فروریختن ساختار زندگی خانوادگی، قطع پیوند زناشویی و اختلال ارتباط والدین با فرزندان تعریف کرده‌اند (محمدی، ۱۳۸۳: ۱۱۱؛ به نقل از گنجی و همکاران، ۱۳۹۴).

به‌طور کلی می‌توان بیان نمود که پدیده طلاق بسیار پیچیده است و باعث دگرگونی‌های عمده‌ای در مسیر زندگی می‌شود و اثرات شخصی و اجتماعی کوتاه‌مدت و بلندمدت زیادی دارد. این مسئله الگوهای رابطه‌ای جدیدی را می‌طلبد (آماتو^۱، ۲۰۰۰؛ هترینگتون و کلی^۲، ۲۰۰۲؛ به نقل از کاویان و همکاران، ۱۳۹۵).

رشد کمی و کیفی این پدیده در جامعه‌ی ایرانی، به یکی از مسائل اجتماعی جدی تبدیل شده به‌طوری‌که امروزه دیگر واژه‌ی طلاق قبح گذشته را ندارد و افراد آن را به‌عنوان یک انتخاب فردی در نظر می‌گیرند. آمارها نشان می‌دهند که طلاق در چند سال گذشته در حال افزایش است (شکل ۱، حاجی‌زاده میمندی و همکاران، ۱۳۹۵). این وضعیت نشانگر تغییرات عمده در ساختار نهاد خانواده است. لازم به ذکر است، آمارهای موجود فقط طلاق رسمی را نشان می‌دهند.

^۱ . Amato

^۲ . Hetherington & Kelly

شکل (۱). وضعیت میزان طلاق در کل کشور بین سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۴

بر اساس آمارهای رسمی سازمان ثبت‌احوال کشور در سال ۱۳۸۹ تعداد ۱۳۷۲۰۰ و در سال ۱۳۹۴ تعداد ۱۶۳۷۶۵ واقعه‌ی طلاق در کشور به ثبت رسیده است (سازمان ثبت‌احوال، ۱۳۹۵). در همین راستا و با توجه به آمار طلاق در ایران که در چند سال اخیر مرز هشدار را نیز گذرانده است و با اشاره به این مهم که طبق آمار رسمی در ایران از هر هزار مورد ازدواج حدود دویست مورد به طلاق منجر می‌شود (بهارى، به نقل از فاریابی و زارعی محمودآبادی، ۱۳۹۵) و نیز ایران در رتبه چهارم جهان قرار دارد (رنجبر، ۱۳۹۳؛ حسنی ساطحی و همکاران، ۱۳۹۳؛ عابدی نیا و همکاران، ۱۳۹۴).

پژوهش در باب طلاق می‌تواند با کشف و تعمیق شناخت پدیده مورد بحث، زمینه شناخت علمی و گسترده آن را فراهم کند و به ارتقای فرهنگ جامعه در زمینه فرهنگ زناشویی بینجامد؛ همچنین برای تدوین برنامه‌های اجتماعی مناسب در جهت سالم‌سازی کانون خانواده و جلوگیری از پیامدها و آثار زیان‌بار طلاق یاری رساند، چرا که اگر جامعه‌ای به سوی افزایش طلاق پیش برود، حتماً در آستانه بحران قرار می‌گیرد.

از این رو شناخت علل و عوامل طلاق می‌تواند در برنامه‌ریزی جهت مشاوره‌های قبل از ازدواج و پیشگیری از طلاق به کار گرفته شود، طلاق با تمام کم‌وکاستی‌هایش، مهم‌ترین تهدید علیه بنیان خانواده به شمار می‌رود؛ طلاق اگرچه به چاره‌سازی یک ازدواج اشتباه یا حفظ بقایایی یک خانواده از هم پاشیده، پا در میان می‌گذارد؛ اما چون طوفانی قامت زن را می‌شکند

و مرد را به زانو درمی آورد (صدرالاشرفی و همکاران، ۱۳۹۱). با توجه به معضل بزرگ طلاق و اثرات آن بر روی تمام افراد از قبیل (ایجاد افسردگی، اضطراب، رفتارهای پر خاشگرانه، ناتوانی در تحمل مشکلات کار و زندگی، افزایش انحرافات اجتماعی بین زنان و مردان مطلقه، احساس شکست در زندگی به شکل دل تنگی، خستگی، از پا افتادگی، پوچی و بی معنایی در زندگی، ایجاد تفکرات نامطلوب و پارانوئید راجع به هم به خصوص جنس مخالف، احساس گناه و ندامت، خودکشی و...) (ریحانی و عجم، ۱۳۸۱: ۹۷). در نتیجه ضرورت شناخت عوامل مؤثر و متأثر از آن از اولویت های بهداشت روان به شمار می رود.

تحقیقات متعددی در زمینه شناسایی عوامل مؤثر بر طلاق انجام شده است.

در کل شرایط نامساعد ازدواج و تشکیل خانواده و زندگی مشترک بر اساس موارد غیر منطقی و غیر معقول از آغاز طلاق را در بطن خود قرار داده، به نحوی که وقوع آن از همان آغاز قابل پیش بینی است و حتی اگر به عللی زندگی زناشویی تداوم یابد و به انحلال خانواده منجر نشود، مصداق اصطلاح «سوختن و ساختن» را دارد، زیرا معیارهای همسرگزینی و شرایط تحقیق ازدواج در اکثر موارد عقلایی نبوده، انتخاب همسر مبتنی بر تحمیل پدر و مادر، مصلحت اندیشی، شناخت های ابتدایی نه عمیق و کافی، علایق زودگذر و ... بوده است. از این رو گام اول برای کاهش طلاق و کنترل طلاق، سالم سازی شرایط تشکیل خانواده است. به طور کلی عوامل مؤثر بر طلاق به شرح زیر خلاصه می شود:

- دخالت تدریجی، مشکلات مالی، فقر مالی، عدم وجود مسکن و نامناسب بودن محیط زندگی.
- عدم توافق اخلاقی و ناسازگاری های مرتبط با آن.
- عدم علاقه و احتمالاً کراهت طرفین از یکدیگر، مثل ازدواج های فامیلی، مصلحتی و تحمیلی که به تدریج ظاهر می شود (بردی قزل، ۱۳۸۷: ۸۱؛ به نقل از رضوانی، ۱۳۹۸).

ضمن توجه به نظریه ها و یافته های تحقیقاتی فوق الذکر و تأثیر چشمگیر طلاق بر ابعاد مختلف جامعه و پیامدهای ناشی از آن، پژوهشی که به بررسی علل و دلایل مؤثر بر طلاق در کشور ایران پرداخته و به صورت جامع و کامل بیان کرده باشد، مشاهده نشد؛ به نظر می رسد این عوامل سرعت و عمق شکاف بین زوجین را بیشتر و بیشتر می کنند. در نتیجه هدف و مسئله اساسی پژوهش حاضر، ارائه چارچوبی جامع از عوامل مؤثر بر پیدایش و گسترش طلاق در کشور ایران می باشد.

روش تحقیق

هدف از پژوهش حاضر، شناسایی عوامل مؤثر بر پیدایش و گسترش طلاق در کشور ایران و ارائه چارچوبی جامع در این زمینه می‌باشد. این پژوهش از لحاظ ماهیت و هدف، کاربردی و از لحاظ روش تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است که اطلاعات آن از طریق بررسی (مقالات، کتب، مجلات، نشریه‌ها، پایان‌نامه‌ها و نمایه‌های نوشته شده در زمینه علل طلاق و ...) جمع‌آوری شده است.

در این پژوهش، ابتدا منابع متعدد و مختلف مرتبط، شناسایی شده و مورد بررسی اجمالی قرار گرفت. سپس پژوهش‌هایی که معتبر بودند و ارتباط تنگاتنگی با موضوع داشتند، شناسایی و انتخاب شدند. از ملاک‌های این انتخاب می‌توان به میزان ارتباط محتوا با موضوع مورد بررسی و به روز بودن آن اشاره کرد.

یافته‌ها

طبق تحقیقات دفتر امور آسیب دیدگان سازمان بهزیستی، طلاق در ایران نسبت به گذشته افزایش یافته است، به طوری که رشد طلاق تا سال ۱۳۷۹ آرام و تقریباً ثابت بود اما از سال ۱۳۸۰ تاکنون شاهد سیر صعودی و چشمگیر طلاق بوده‌ایم و بر طبق آخرین آمارها، میزان طلاق در ایران ۱۱/۲ درصد بوده است که نرخ بسیار زیادی است. امروزه، زنان و مردان بدون توجه به اهمیت خانواده و کارکرد آن و همچنین به جهت عدم دقت در تشکیل آن به محض بروز مشکلات، در عوض یافتن راه‌حلی برای مشکل به راحتی سبب ازهم گسیختگی خانواده می‌گردند (هنریان و یونسی، ۱۳۹۰).

با توجه به این موضوع پس از مطالعه و بررسی پژوهش‌ها از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۵ در مورد طلاق، تعدادی از تحقیقات که از آن‌ها به عنوان عوامل مؤثر بر ایجاد و گسترش طلاق نام برده شده است، شناسایی و استخراج شد. مجموع پژوهش‌های انجام شده در این زمینه و نتایج آن‌ها به ترتیب سال انجام پژوهش، در جدول (شماره ۱) آمده است.

لذا باید ضمن احساس خطر، قضیه را جدی تلقی کرد و عواملی که موجب ناسازگاری‌ها و در نتیجه وقوع طلاق می‌گردند شناسایی شوند. همچنین با تلفیق نتایج پژوهش‌های فوق در چارچوبی جدید و حذف موارد تکراری، می‌توان به چارچوبی تقریباً جامع دست یافت.

جدول شماره ۱) عوامل مؤثر بر پیدایش و گسترش طلاق در پژوهش‌های داخلی

ردیف	عنوان اثر	سال	روش	(نتایج) علل طلاق در خانواده‌های ایرانی
۱	مروری آسیب شناسانه بر علل دادخواست‌های طلاق در مردان و زنان مراجعه کننده به دادگاه خانواده شهر تهران در نیمسال ۱۳۹۵	۹۵۱۳	علی مقایسه‌ای (پس رویدادی)	* اعتیاد و خیانت * مشاجرات لفظی و فیزیکی * دخالت اطرافیان و خانواده‌ها * سوءظن و بدبینی
۲	علل طلاق و راهکارهای جلوگیری از آن	۹۵۱۳	توصیفی	* نداشتن شناخت کافی * بیکاری * فقر * دخالت خانواده‌ها * فقدان محبت بین زوجین
۳	بررسی عوامل مؤثر بر طلاق	۵۱۳۹	توصیفی	* عوامل اجتماعی * مسائل اقتصادی * تفاوت‌های فرهنگی * پیشرفت و مدرن شدن جوامع * از بین رفتن قبح طلاق در جامعه
۴	عوامل طلاق در جامعه کنونی ایران	۵۱۳۹	توصیفی تحلیلی	* عوامل دینی * فقر * اعتیاد * ناسازگاری و اختلاف زوجین * اختلاف زوجین در مذهب * عوامل جسمانی * فریبکاری * عوامل اخلاقی * عوامل فرهنگی * عقیم بودن یکی از زوجین * اشتغال زن * عوامل روان‌شناختی * عوامل اقتصادی * عدم توجه به همسر * عدم پرداخت نفقه زن * بیکاری
۵	بررسی عوامل مؤثر بر طلاق در استان‌های ایران با تأکید بر عوامل اقتصادی	۱۳۹۵	توصیفی تحلیلی	* عوامل اقتصادی (میزان) بیکاری، تورم * عوامل اجتماعی (میزان) شهرنشینی، تحصیلات
۶	بررسی علل طلاق در استان آذربایجان شرقی - تبریز	۹۴۱۳	توصیفی	* عوامل اجتماعی * عوامل اقتصادی * عوامل شخصی - فردی * عوامل فرهنگی
۷	علل و عوامل طلاق در جامعه و جنبه‌های مختلف آن	۹۴۱۳	توصیفی - تحلیلی	* علل روانی * علل اجتماعی

<p>* خیانت * اعتیاد</p>	<p>* عدم علاقه * بیکاری * خشونت</p>	<p>توصیفی تحلیلی</p>	<p>۹۴۱۳</p>	<p>بررسی ویژگی‌های جمعیت شناختی و عوامل زمینه‌ساز طلاق در متقاضیان طلاق توافقی شهرستان جیرفت</p>	<p>۸</p>
<p>* عوامل اجتماعی * عوامل فردی</p>	<p>* سن در هنگام ازدواج * تفاوت سنی زوجین</p>	<p>توصیفی پیمایشی</p>	<p>۱۳۹۴</p>	<p>عوامل مرتبط با طلاق در شهر گرگان</p>	<p>۹</p>
<p>* اعتیاد (اعتیاد به مواد مخدر، اعتیاد به الکل) * عوامل اقتصادی (عدم تأمین نیازهای رفاهی، مشکلات اقتصادی، عدم پرداخت نفقه، مشکلات شغلی شوهر) * خشونت (خشونت روانی، بدرفتاری، خشونت فیزیکی، شکستن اشیاء) * عوامل روانی (عدم تفاهم و سازش، عدم تأمین نیازهای روانی، بداخلاقی، مشکلات شخصیتی، مشکلات روانی، حساست، عدم تمکین، مشکلات با فرزندان، عدم احساس مسئولیت، تعصب) * ازدواج مجدد (ازدواج موقت صیغه، ازدواج دوم) * عوامل فرهنگی-اجتماعی (مداخلات خانوادگی، تفاوت فرهنگی، اختلاف تحصیلی، تفاوت اجتماعی، اختلاف سنی، شاغل بودن زن، نوع ازدواج) * عوامل جسمی (ناباروری، بیماری جسمانی) * عوامل جنسی (تهمت و افترا، مشکلات جنسی، عدم تأمین نیازهای جنسی، بی‌بندوباری روابط نامشروع، خیانت و زنا) * مشخصات خانوادگی و دموگرافیک (تحصیلات، شغل، درآمد، میزان حمایت خانواده‌ها، منطقه سکونت، تعداد فرزندان، طول مدت ازدواج)</p>		<p>توصیفی مقطعی</p>	<p>۱۳۹۴</p>	<p>مقایسه عوامل زمینه‌ساز تقاضای طلاق برحسب جنسیت</p>	<p>۱۰</p>
<p>* عوامل فرهنگی شامل * عدم پایبندی به ارزش‌های مذهبی و اخلاقی ۱. کم‌رنگ شدن ارزش‌های اخلاقی و دینی (بی‌توجهی به فرهنگ عفاف در خانواده‌ها، دوستی و رفت‌وآمد با افراد ناباب، ریخته شدن قبح طلاق)</p>			<p>۱۳۹۴</p>		<p>۱۱</p>

6th International conference ON PSYCHOLOGY OF EDUCATION SCIENCES AND LIFESTYLE

Tbilisi - Georgia

September 2020

<p>۲. عدم پابندی به ارزش‌های دینی در ارتباط با جنس مخالف (تأثیر منفی روابط آزاد با جنس مخالف قبل از ازدواج، داشتن روابط آزاد با جنس مخالف پس از ازدواج)</p> <p>* عدم پابندی به ارزش‌های اجتماعی</p> <p>۱. وجود باورهای نادرست فرد (آرمان‌گرایی در توقعات از همسر، باور غلط نسبت به ازدواج، همسر و زندگی مشترک، خودبرتربینی یکی از زوجین، باورهای غلط نسبت به زندگی و افراد)</p> <p>۲. افزایش توقعات انحرافات و نارضایتی جنسی (زیاده‌طلبی، قانع نبودن و عدم رضایت جنسی مرد از زن، بی‌عفتی و هرزگی مرد و زن، چندهمسری)</p> <p>۳. تغییر در نقش‌های جنسیتی خانواده در فرد (جابه‌جایی نقش‌ها در خانواده، بی‌مسئولیتی مرد در قبال مخارج زندگی و انتظار از زن برای تأمین مخارج)</p> <p>۴. تأثیر منفی رسانه بر پایداری خانواده (تأثیر ماهواره و فیلم‌های مستهجن، فرهنگ‌سازی غلط رسانه‌ها پیرامون مسائل زندگی)</p> <p>* ناهنجاری‌های فرد و خانواده</p> <p>۱. فقدان مهارت جنسی در زوجین (عدم آموزش مهارت‌های جنسی به زوجین، بی‌توجهی به خواسته‌های جنسی همسر)</p> <p>۲. فرهنگ اقتصادی نادرست حاکم بر فرد و خانواده (چشم و هم‌چشمی و توقعات بی‌جا و زیاده‌خواهی، تفاوت در فضای اقتصادی حاکم بر زوجین و خانواده‌ها)</p> <p>۳. فقدان آمادگی و مهارت در فرد و خانواده برای ازدواج و انتخاب مناسب (ضعف در شناخت اولیه و تحقیقات، نداشتن هدف و ملاک و معیار مشخص برای انتخاب، داشتن ملاک و معیارهای اشتباه برای ازدواج، نپذیرفتن ویژگی‌های همسر از ابتدا و امید به تغییر در آینده،</p>	<p>توصیفی تحلیلی (پدیدارشناسی)</p>	<p>مطالعه کیفی تجارب مردان و زنان طلاق گرفته از عوامل فرهنگی زمینه‌ساز طلاق</p>
--	--	---

6th International conference ON PSYCHOLOGY OF EDUCATION SCIENCES AND LIFESTYLE

Tbilisi - Georgia

September 2020

ضعف خانواده در انتخاب همسر مناسب برای فرزند، عدم آمادگی و مهارت جوانان در آستانه ازدواج برای ازدواج و انتخاب صحیح، دیر اقدام کردن برای ازدواج)

۴. تعامل نادرست خانواده‌ها با زوجین (وابستگی بیش از حد زوجین و خانواده به یکدیگر، دخالت‌های بی‌جای خانواده، بی‌تفاوتی خانواده زوجین نسبت به حل مشکلات آن‌ها، برخوردار نبودن از حمایت خانواده) ۵. فقدان مهارت حل مشکل و تعارض در زوجین (وجود رفتارهای ناپخته در مواجهه با مشکلات، فقدان فرهنگ گذشت در بین زوجین و کاهش آستانه صبر و سازش‌پذیری، نداشتن فرهنگ استفاده از مشاوره)

۶. فرهنگ سلطه‌گری در خانواده (فرهنگ مردسالاری، فرهنگ زن‌سالاری، فرهنگ پدرسالاری، فرهنگ مادر سالاری، فرهنگ خشونت در بین مردان)

۷. فرهنگ تحمیل در ازدواج (ازدواج اجباری به دلایل مختلف، کتمان حقایق یا دروغ‌گویی در هنگام خواستگاری)

۸. فقدان مهارت و رشد یافتگی زوجین برای زندگی مشترک (عدم آمادگی و رشد یافتگی زوجین برای زندگی مشترک و بچه‌بار آمدن فرد، نداشتن مهارت محبت ورزی، عدم توجه به آراستگی، عدم ثبات و استقلال فکری زوجین، بی‌مسئولیتی فرد در قبال وظایف خود در خانواده) * تفاوت در خرده‌فرهنگ‌ها

۱. عدم همسان همسری و کفویت (عدم کفویت در توانمندی‌های مختلف و پایین‌تر بودن بیش از حد یکی از زوجین، تفاوت در سطح فکری زوجین، تفاوت فرهنگی بین زوجین و خانواده‌ها، تفاوت در سطح و نوع دین‌داری، تفاوت در آداب و رسوم و احترام نگذاشتن خانواده‌ها به رسوم یکدیگر)

۲. تفاوت در خرده‌فرهنگ دو شهر (تفاوت در خرده‌فرهنگ دو شهر)

6th International conference ON PSYCHOLOGY OF EDUCATION SCIENCES AND LIFESTYLE

Tbilisi - Georgia

September 2020

CINU

Aronnia International
Community College LLC

Islamic Republic of Iran

Psychology and counseling
organization of I.R.Iran

<p>* فقر و مشکلات مالی * عدم توافق اخلاقی و ناسازگاری های جنسی</p> <p>* عدم علاقه * دخالت اطرافیان به خصوص خانواده ها</p> <p>* سوءظن * عدم تمکین * عدم پابندی به مذهب</p> <p>* اعتیاد * زیاده طلبی و فزون خواهی * ناآگاهی و بی سواد</p> <p>* سن کم * تفاوت فرهنگی * ازدواج مجدد * بیکاری</p>	<p>توصیفی - مروری (کتابخانه ای)</p>	<p>۹۳۱۳</p>	<p>علل و پیامدهای اجتماعی طلاق از دیدگاه اسلام و قرآن</p>	<p>۱۲</p>
<p>* عدم حمایت عاطفی روانی * عدم مسئولیت پذیری</p> <p>* اعتیاد (سابقه اعتیاد در خانواده زوجین) * دخالت اطرافیان</p> <p>* سابقه طلاق در خانواده زوجین</p> <p>* خصوصیات دموگرافیک (سن، تحصیلات، شغل، تعداد فرزند، درآمد)</p>	<p>توصیفی - تحلیلی</p>	<p>۳۱۳۹</p>	<p>تحلیل توصیفی طلاق و عوامل مؤثر بر آن در شهرستان لردگان</p>	<p>۱۳</p>
<p>* عوامل فرهنگی * اعتقادات مذهبی * امکانات صوتی و تصویری</p> <p>(استفاده از فیلم و رسانه های نامناسب، گرایش های فمینیستی، ضعف هویت ملی و گرایش به غرب، انحرافات اخلاقی)</p> <p>* نفوذ عناصر فرهنگ غرب یا بیگانه (شامل گروه بندی های جدید در نظام اجتماعی، تحول نظام آموزشی، تجزیه فرهنگی)</p>	<p>توصیفی - تحلیلی</p>	<p>۹۳۱۳</p>	<p>عوامل فرهنگی مرتبط با طلاق</p>	<p>۱۴</p>
<p>* ناسازگاری های رفتاری</p> <p>* ناسازگاری های اخلاقی</p>	<p>توصیفی - تحلیلی</p>	<p>۳۱۳۹</p>	<p>بررسی جامعه شناختی عوامل مؤثر بر شیوع طلاق در بین زنان سرپرست خانوار مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) لارستان فارس</p>	<p>۱۵</p>
<p>* مؤلفه های فردی و شخصیتی یا درونی و بیرونی (بی اعتنایی و فقدان محبت، عدم تفاهم اخلاقی، تعارضات فکری زوج ها، فقدان روحیه از خود گذشتگی، خوش گذرانی های نامشروع، قهر در خانواده، معاشرت با افراد ناباب، نداشتن ثبات شخصیتی، نداشتن قدرت تصمیم گیری، خشونت در خانواده و بد رفتاری)</p>				<p>۱۶</p>

6th International conference ON PSYCHOLOGY OF EDUCATION SCIENCES AND LIFESTYLE

Tbilisi - Georgia

September 2020

<p>* مؤلفه‌های اقتصادی (درآمد زوجها، بیکاری مرد، عدم پرداخت نفقه، استقلال مالی زنان، نداشتن مسکن، ورشکستگی و بدهکاری) * مؤلفه‌های فرهنگی (آموزش و سواد زوجها، مداخله پدر و مادر یا سایر فامیل، ازدواج‌های تحمیلی و سنت‌های غلط، سابقه دوستی و ارتباط با جنس مخالف قبل از ازدواج، نبودن فرهنگ گفتگو بین خانواده‌ها) * مؤلفه‌های اجتماعی (ازدواج‌های بدون شناخت یا ازدواج بدون برنامه‌ریزی و مطالعه یا ازدواج‌های سرسری، اعتیاد زن یا مرد، توقعات نابجای زوجها از یکدیگر، نبود آموزش‌های مناسب قبل از ازدواج یا فقدان مهارت‌های زندگی، شغل زوجها، عدم رعایت اصول اخلاقی، حبس و از دست دادن درآمد، بزهکاری) * مؤلفه‌های خانوادگی (نوع رفتار والدین، نداشتن حس مسئولیت، نبود حس احترام متقابل، روابط دوستانه)</p>	<p>توصیفی پیمایشی</p>	<p>۱۳۹۳</p>	<p>بررسی تأثیر متقابل طلاق و بزهکاری زوجها در شهرستان شهرکرد</p>	
<p>* عوامل اجتماعی * تفاوت سطح اقتصادی زوجین و تجمل‌گرایی * عدم بلوغ اجتماعی و فکری زوجین * فریبکاری * فاصله گرفتن از ارزش‌های دینی و قرآنی * عدم آموزش مهارت‌های لازم برای زندگی</p>	<p>توصیفی تحلیلی (کتابخانه‌ای)</p>	<p>۱۳۹۳</p>	<p>علل و پیامدهای اجتماعی طلاق و راه‌های کاهش و پیشگیری آن</p>	<p>۱۷</p>
<p>* مسائل مالی و فقر * عوامل اقتصادی * اعتیاد * عوامل اجتماعی * خیانت * عوامل فرهنگی * دخالت اطرافیان * عوامل فردی و شخصیتی</p>	<p>توصیفی تحلیلی</p>	<p>۱۳۹۳</p>	<p>طلاق و عوامل تعیین‌کننده آن در استان کرمانشاه: مطالعه‌ای کیفی</p>	<p>۱۸</p>
<p>* عوامل فردی و شخصیتی * عوامل فرهنگی * عوامل اقتصادی * عوامل اجتماعی</p>	<p>توصیفی پیمایشی</p>	<p>۱۳۹۳</p>	<p>بررسی طلاق و علل آن در اسلام، جوامع سنتی و مدرنیته</p>	<p>۱۹</p>
<p>* عوامل رسانه‌ای و ارتباطی (سواد رسانه‌ای) * اینترنت * ماهواره * موبایل</p>	<p>توصیفی پیمایشی</p>	<p>۱۳۹۳</p>	<p>بررسی رابطه بین سواد رسانه‌ای (رسانه‌های نوپدید) و پدیده طلاق با رویکرد تفکر انعکاسی مطالعه موردی: شهرستان سقز</p>	<p>۲۰</p>

<p>* عوامل اقتصادی</p> <p>* عوامل اجتماعی</p> <p>* عوامل ارتباطی</p>	<p>* عوامل شخصی</p>	<p>توصیفی</p> <p>تحلیلی</p>	<p>۱۳۹۳</p>	<p>بررسی عوامل مؤثر بر طلاق دانشجویان تحت حمایت سازمان بهزیستی و کمیته امداد امام</p>	<p>۲۱</p>
<p>* مهارت‌های زندگی</p> <p>* عوامل فرهنگی</p>	<p>* عوامل اجتماعی</p> <p>* عوامل خانوادگی</p> <p>* عوامل اقتصادی</p>	<p>توصیفی</p> <p>پیمایشی</p>	<p>۱۳۹۳</p>	<p>بررسی عوامل مرتبط با طلاق در شهر سقز از دیدگاه مشاوران خانواده</p>	<p>۲۲</p>
<p>* پذیرش اجتماعی مسئله طلاق</p> <p>* مصلحت‌اندیشی</p> <p>* عقلایی نبودن شرایط ازدواج و همسرگزینی</p> <p>* شناخت‌های ابتدایی</p> <p>* انتخاب همسر مبتنی بر تحمیل والدین</p> <p>* علایق آنی و زودگذر</p> <p>* عدم درک حقوق اجتماعی و کم‌رنگ شدن آن</p> <p>* الگوهای نامناسب</p> <p>* بالا بودن انتظارات خارج از حد توان بر اساس محیط زندگی شهری</p>		<p>مروری</p>	<p>۱۳۹۳</p>	<p>خانواده، علل طلاق و آثار آن</p>	<p>۲۳</p>
<p>* مشکلات مالی</p> <p>* اعتیاد</p>	<p>* سن ازدواج</p> <p>* سطح سواد</p>	<p>تطبیقی -</p> <p>مقایسه‌ای</p>	<p>۱۳۹۳</p>	<p>مطالعه تطبیقی - مقایسه‌ای مداخلات اجتماعی و روانی در علل طلاق</p>	<p>۲۴</p>
<p>* اعتیاد به مواد مخدر</p> <p>* اختلاف سنی زوجین</p> <p>* مشاوره قبل از ازدواج</p> <p>* نارضایتی جنسی و ناباروری</p> <p>* سطح تحصیلات</p> <p>* میزان درآمد ماهیانه</p> <p>* ازدواج آگاهانه بر اساس همسان‌گزینی</p> <p>* دخالت اطرافیان</p>		<p>توصیفی</p> <p>پیمایشی</p>	<p>۱۳۹۳</p>	<p>بررسی عوامل مؤثر بر افزایش طلاق در شهرستان سنقر و کلیایی در سال ۱۳۹۲</p>	<p>۲۵</p>
<p>* دخالت خانواده</p> <p>* روابط عاطفی مناسب</p> <p>* سن</p> <p>* سوءظن و بدبینی</p> <p>* نداشتن مهارت‌های ارتباطی مناسب</p> <p>* خیانت</p> <p>* تحصیلات</p> <p>* روابط جنسی نامناسب</p>		<p>توصیفی</p> <p>پیمایشی</p>	<p>۱۳۹۳</p>	<p>بررسی عوامل مؤثر بر گرایش به طلاق در بین زوجین مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره خانواده شهر بانه</p>	<p>۲۶</p>

6th International conference ON PSYCHOLOGY OF EDUCATION SCIENCES AND LIFESTYLE

Tbilisi - Georgia

September 2020

<p>* ضرب و شتم</p> <p>دخالت والدین</p> <p>* بی توجهی</p> <p>* اعتیاد</p> <p>* سوءظن</p> <p>* در آمد ناکافی</p> <p>* خیانت زوجین</p>	<p>توصیفی</p> <p>تحلیلی</p>	<p>۱۳۹۲</p>	<p>بررسی توصیفی علل و عوامل مؤثر در بروز آسیب اجتماعی طلاق در شهرستان سقز در سال های ۱۳۹۰-۱۳۹۲</p>	<p>۲۷</p>
<p>* تحصیلات والدین</p> <p>* آموزش های قبل از ازدواج</p> <p>* آگاهی از روابط جنسی</p> <p>* ناتوانایی جنسی و جسمی</p>	<p>توصیفی</p> <p>پیمایشی</p>	<p>۱۳۹۲</p>	<p>ناآگاهی زوجین از مهم ترین عوامل طلاق در ایران</p>	<p>۲۸</p>
<p>* عوامل اجتماعی</p> <p>* عوامل اقتصادی</p>	<p>توصیفی</p>	<p>۱۳۹۱</p>	<p>بررسی رابطه بین عوامل اجتماعی و اقتصادی بر طلاق در شهرستان گرمی</p>	<p>۲۹</p>
<p>* عوامل فردی و شخصیتی (عدم تفاهم اخلاقی و تعارضات فکری زوجین، بی اعتنایی و عدم محبت، فقدان روحیه از خود گذشتگی و...، قهر و خشونت در خانواده یا بد رفتاری، خوش گذرانی های نامشروع و معاشرت با افراد ناباب توسط زوجین)</p> <p>* عوامل اقتصادی (بیکاری مرد، عدم پرداخت نفقه، استقلال مالی زنان، نداشتن مسکن، ورشکستگی و بدهکاری)</p> <p>* عوامل فرهنگی (مداخله پدر و مادر و سایر فامیل، ازدواج های تحمیلی و سنت های غلط، تعدد زوجات و چند همسری، سابقه دوستی و ارتباط با جنس مخالف قبل از ازدواج، نبودن فرهنگ گفتگو بین خانواده ها)</p> <p>* عوامل اجتماعی (ازدواج های سرسری یا ازدواج بدون برنامه ریزی و بدون شناخت و مطالعه، اعتیاد زن یا مرد، توقعات نابجای زوجین از یکدیگر، نبودن آموزش های مناسب قبل از ازدواج یا فقدان مهارت های زندگی، عدم رعایت اصول اخلاقی)</p>	<p>توصیفی</p> <p>پیمایشی</p>	<p>۱۳۹۹</p>	<p>آسیب شناسی طلاق (علل و عوامل) و راهکارهای پیشگیری از آن</p>	<p>۳۰</p>
<p>* ورود شخص دیگر یا خیانت</p> <p>* عدم بلوغ فکری و عاطفی</p> <p>* تفاوت های فرهنگی و مذهبی</p> <p>* اعتیاد</p> <p>* بیماری روحی و روانی</p> <p>* عدم مسئولیت پذیری</p>	<p>توصیفی</p> <p>تحلیلی</p>	<p>۱۳۹۰</p>	<p>بررسی علل طلاق در دادگاه های خانواده تهران</p>	<p>۳۱</p>

6th International conference ON PSYCHOLOGY OF EDUCATION SCIENCES AND LIFESTYLE

Tbilisi - Georgia

September 2020

<p>* مشکل اقتصادی</p> <p>* ضرب و شتم</p> <p>* دخالت اطرافیان</p> <p>* ویژگی های فردی و شخصیتی</p> <p>* عدم مهارت های ارتباطی</p> <p>(عدم توانایی حل اختلاف، حرف های تحقیرآمیز و رکیک، نارضایتی از روابط، عدم درک متقابل، نارضایتی از نحوه ی ابراز عشق و احساسات و محبت کلامی و غیر کلامی، عدم رضایت از روابط جنسی، عدم فرصت کافی برای تفریح، قابل اطمینان نبودن و دروغ گویی، اختلاف نظر در فعالیت های اجتماعی، اختلاف در مورد تربیت فرزندان)</p> <p>* متغیرهای جمعیت شناختی (سن ازدواج، مدت ازدواج، میزان تحصیلات، اشتغال زنان)</p>				
<p>* جنبه اجتماعی - جمعیت شناختی * تعداد فرزند * اختلافات روانی</p> <p>* جنبه روان شناختی</p> <p>* وضعیت تحصیلات و تفاوت تحصیلی زوجین</p> <p>* عوامل اقتصادی و مالی * سوء مصرف مواد و ارتکاب جرم</p> <p>* سن ازدواج و اختلاف سنی زوجین * سطح رفاه اجتماعی</p> <p>* عوامل و مسائل خانوادگی * ضعف در مهارت های رفتاری و شخصیتی</p>	<p>مروری زمینه یابی</p>	<p>۰۱۳۹</p>	<p>مرور سه دهه تحقیقات «علل طلاق» در ایران</p>	<p>۳۲</p>
<p>* ناهمسان همسری (تفاوت در سن، مذهب، خانواده، تحصیل، شغل، قوم و طایفه، شناخت قبلی)</p> <p>* مسائل اقتصادی (شاغل، بیکار، ثروت، فقر، زیاده خواهی، بدهکاری، ندادن نفقه)</p> <p>* نقش فرزندان (همراهی فرزند به حمایت یکی از والدین، داشتن یا نداشتن فرزند، سن فرزند)</p>		<p>۱۳۹۰</p>		<p>۳۳</p>

6th International conference ON PSYCHOLOGY OF EDUCATION SCIENCES AND LIFESTYLE

Tbilisi - Georgia

September 2020

<ul style="list-style-type: none"> * دخالت والدین و اطرافیان (موافق یا مخالف) * ناتوانی جسمی و جنسی (ساده لوحی، معلولیت، عقب ماندگی ذهنی، اعتیاد شدید، نازایی) * عوامل احساسی (ناتوانی در بروز احساسات و حس دوست داشتن، رابطه نامشروع، علاقه به دیگری، ازدواج مجدد، بی علاقه‌گی) * پرخاشگری و خشونت (دروغ گویی، فحش و ناسزاگویی، زودرنجی و عصبانیت، کتک کاری همسر و فرزند، توهین، تهمت) * آرمان گرایی (داشتن عیب و نقص، سخت گیری، بد رفتاری و بدزبانی، پیروی از پدر و مادر، عیاشی و هوس بازی، لجاجت و خودسری، بی مسئولیتی، تصور غلط) 	توصیفی پیمایشی		بررسی علل ناسازگاری و طلاق در خانواده‌های شهرستان ایذه	
<ul style="list-style-type: none"> * عوامل اجتماعی * اجباری بودن ازدواج * شهرنشینی * عوامل اقتصادی * کمبود مهارت‌های زندگی * * بیکاری * عوامل فرهنگی * اعتیاد * عدم تفاهم * عوامل فردی * سن پایین ازدواج * شناخت ناکافی همسر * کمبود مهارت‌های جنسی و ارتباطی * دخالت فامیل و دیگران در زندگی * بیماری‌های جسمی یا روانی 	توصیفی - تحلیلی	۱۳۹۰	بررسی وضعیت و عوامل مرتبط با طلاق از دیدگاه زوجین مطلقه شهرستان گناباد در سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۸۷	۳۴
<ul style="list-style-type: none"> * عدم مسئولیت‌پذیری * مشکل داشتن در برقراری روابط جنسی مطلوب * دخالت خانواده‌ها * بی‌وفایی * ناتوانی در برقراری روابط عاطفی * برآورده نکردن انتظارات یکدیگر 	توصیفی	۱۳۹۰	گرایش به طلاق و عوامل مؤثر بر آن در بین مراجعه‌کنندگان به دادگاه‌های خانواده در شهرستان ایوان غرب و گیلان غرب	۳۵

6th International conference ON PSYCHOLOGY OF EDUCATION SCIENCES AND LIFESTYLE

Tbilisi - Georgia

September 2020

دخالت بی جای اطرافیان در زندگی زوجین * تصور مثبت * تفاوت منزلت بین زوجین * رضایت زندگی زناشویی *	توصیفی پیمایشی	۱۳۹۰	تحلیل جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر گرایش زوجین به طلاق در استان اصفهان	۳۶
بیکاری * سردمزاجی * مشکلات اخلاقی-روانی * تحصیلات زن و مرد *	توصیفی پیمایشی	۸۹۱۳	بررسی عوامل مؤثر بر بروز طلاق در شهرستان بروجرد	۳۷
اعتیاد * مداخلات خانواده‌ها * عدم رضایت از پوشش * بیماری جسمی * مشکلات رفتاری * اختلاف سنی *	توصیفی - پیمایشی	۸۹۱۳	تعیین فراوانی علل طلاق در مراجعین به دادگاه خانواده اهواز در سال ۸۳- ۱۳۸۴	۳۸
اختلاف تحصیلی زوجین * عدم صداقت * منطقه‌ی زیست اختلاف سن زوجین * ارتباط میزان تحصیلات و سواد اجباری سن ازدواج * اعتیاد به مواد مخدر و مشروبات الکلی * ناباروری مدت زندگی مشترک * نقش‌های یکدیگر تعداد فرزندان * شغل * خشونت * کوتاه بودن مدت نامزدی میزان شناخت قبل از ازدواج * عدم مشورت در امور زندگی *	توصیفی پیمایشی	۱۳۸۹	بررسی علل اجتماعی گرایش به طلاق در بین زنان مراجعه‌کننده به دادگاه خانواده‌ی شیراز	۳۹

**6th International conference ON
PSYCHOLOGY
OF EDUCATION SCIENCES AND
LIFESTYLE**

Tbilisi - Georgia

September 2020

<p>* مخدوش بودن روابط جنسی (سردمزاجی، ناتوانی جنسی، بی میلی، انزال زودرس) * کراهت داشتن زوجین از یکدیگر (بی علافگی)</p> <p>* هم کفو نبودن (همسویی فکری، عقیدتی و اخلاقی)</p> <p>* ضعف و فقدان مبانی اعتقادی و مذهبی * وجود همسر دیگر</p> <p>* درک متقابل نداشتن از وظایف و جایگاه یکدیگر</p> <p>* اختلافات اخلاقی و رفتاری (حفظ کرامت، شخصیت، حقوق)</p> <p>* اضطراب‌های موردی (سوء خلق زن و شوهر) * تهمت‌های ناروا</p> <p>* دنیاخواهی و دنیاگرایی و پرداختن به تجملات</p>	<p>کتابخانه‌ای</p>	<p>۱۳۸۹</p>	<p>علل طلاق و راهبردهای کاهش آن از دیدگاه قرآن</p>	<p>۴۰</p>
<p>* عوامل اجتماعی (اعتیاد زن یا شوهر، عدم رعایت اصول اخلاقی، به رخ کشیدن افتخارات توسط یکی از زوجین، تفاوت‌های تربیتی)</p> <p>* عوامل اقتصادی (فقر و اختلاف شدید مالی، عدم پرداخت نفقه، استقلال خواهی مالی زنان، شغل نامناسب)</p> <p>* عوامل فرهنگی (اهانت به مقدسات شرعی و مذهبی، آشنا شدن زنان به حقوقشان، تعصب، نبودن فرهنگ گفتگو بین خانواده‌ها)</p> <p>* عوامل فردی و شخصیتی (سوءظن داشتن مرد و زن به همدیگر، مصرف الکل، قماربازی، تفاوت زیاد سنی زن و شوهر، گریز از ایفای وظایف، ازدواج غیابی، تهمت و فحاشی، ازدواج موقت، خوش گذرانی‌های نامشروع، خیانت، معاشرت با افراد ناباب به صورت آشکار و پنهان، نازایی و بچه‌دار نشدن، بی‌اعتنایی به همسر و عدم ابراز محبت، مجهول‌ال‌مکان بودن مرد، بیماری و اختلالات روانی، عدم تأمین جانی و تهدید به کشتن، زندانی بودن مرد، تنفر زوج از زوجه یا کراهت زوج، عدم تمکین یا عدم انجام وظایف زناشویی، اختلاف سطح</p>	<p>توصیفی تحلیلی (کتابخانه‌ای)</p>	<p>۱۳۸۶</p>	<p>بررسی توصیفی علل و عوامل مؤثر در بروز آسیب اجتماعی طلاق در جامعه ایران با توجه به آمار و اسناد موجود</p>	<p>۴۱</p>

6th International conference ON PSYCHOLOGY OF EDUCATION SCIENCES AND LIFESTYLE

Tbilisi - Georgia

September 2020

<p>تحصیلات طرفین، ستیزه جویی، شکایت، عدم جذابیت، پنهان کاری، نظم آهنین، سخت گیری)</p> <p>* عوامل اجتماعی - فرهنگی (ازدواج های تحمیلی و نسنجیده، سنت های غلط، مداخله پدر و مادر و سایر فامیل، توقعات نابجای زوجین از یکدیگر، میزان مهریه، سابقه دوستی و ارتباط قبل از ازدواج، اختلاف در مذهب، عبور از جامعه سنتی به جامعه مدرن و سست شدن بنیان خانواده، رو بنایی شدن پیوندهای جدید ازدواج)</p> <p>* عوامل فرهنگی - فردی (عدم تفاهم و تعارضات فکری زوجین با همدیگر، بلا تکلیفی دوران نامزدی، زورمداری و اصالت زور، بیماری مستمر زن یا مرد، قادر نبودن زن به رفت و آمد با خانواده اش بدون اجازه شوهر)</p> <p>* عوامل اجتماعی - فردی (اعمال قهر و خشونت در خانواده)</p> <p>* عوامل اجتماعی - اقتصادی (رقابت و چشم و هم چشمی به ویژه از بعد مالی تجمل طلبی، بیکاری مرد)</p> <p>* عوامل اجتماعی - فرهنگی - فردی (اختلاف نظر از جهت تعیین محل سکونت) * عوامل اقتصادی - فرهنگی (به روز شدن مهریه زنان)</p>				
<p>* اعتیاد * دخالت خانواده ها * متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی</p> <p>* سن * وجود بیماری های روانی و جنسی در زوجین * مشکلات ارتباطی</p>	توصیفی	۱۳۸۶	بررسی عوامل مؤثر در بروز طلاق در شهرستان فلاورجان	۴۲
<p>* نداشتن تفاهم * شناخت کافی نداشتن از یکدیگر قبل از ازدواج</p> <p>* بی اعتمادی طرفین نسبت به یکدیگر * تعصبات بیجای زن و مرد</p> <p>* بیکاری مرد و مشکلات اقتصادی * ازدواج اجباری و ناخواسته</p> <p>* دخالت والدین در زندگی زن و شوهر * تفاوت سطح تحصیلات</p>		۱۳۸۴		۴۳

6th International conference ON PSYCHOLOGY OF EDUCATION SCIENCES AND LIFESTYLE

Tbilisi - Georgia

September 2020

<p>* فاصله سنی زیاد طرفین * اختلافات طبقاتی و فرهنگی و مذهبی * وجود محدودیت در زندگی * نداشتن فرزند * اعتیاد * توافق نداشتن زن و مرد درباره‌ی وظایف و نقش‌های خود</p>	<p>توصیفی پیمایشی</p>		<p>بررسی علل و عوامل طلاق در شهرستان کرج</p>	
<p>* پایین بودن سطح سواد زوجین * بیکاری * فقر اقتصادی * شهرنشینی * پایین بودن سن زوجین در زمان ازدواج * اعتیاد * نبودن بچه</p>	<p>توصیفی</p>	<p>۱۳۸۳</p>	<p>مطالعات همه‌گیرشناسی زوجین در حال طلاق ارجاعی به اداره کل پزشکی قانونی استان همدان در سال ۱۳۷۹</p>	<p>۴۴</p>
<p>* ازدواج تحمیلی * عدم تفاهم اخلاقی * بیماری‌های روانی * گروه سنی * اعتیاد * تعداد فرزندان زوجین * دخالت خانواده‌ها * شیوه آشنایی * مشکلات مالی</p>	<p>توصیفی - پیمایشی</p>	<p>۱۳۸۳</p>	<p>وضعیت طلاق و برخی عوامل مؤثر بر آن در افراد مطلقه ساکن در منطقه دولت‌آباد</p>	<p>۴۵</p>
<p>* دخالت‌های دیگران * اعتیاد به مواد مخدر و مصرف الکل * اختلاف طبقاتی- فرهنگی * آگاهی زن * خشونت خانگی</p>	<p>توصیفی پیمایشی</p>	<p>۱۳۸۲</p>	<p>عوامل مؤثر بر تقاضای طلاق در شهر تبریز</p>	<p>۴۶</p>
<p>* علل مذهبی و اخلاقی (کاستی در ارزش‌ها، ازدواج‌های تصویری) * علل اجتماعی (دخالت اطرافیان، معاشرت نابجا، اعتیاد، بی‌نظمی، سوء تفاهم، انجام کارهای خلاف، ناهماهنگی طبقاتی، تحصیلات والدین و فرزندان، پیشرفت امکانات جوامع) * علل فرهنگی (کاهش سطح فرهنگ، پابندی به خرافات، سطح تحصیلات، تفاوت تربیتی، تعارض) * علل اقتصادی (فقدان امکانات مالی، فقر و بیکاری، سختگیری در نفقه، ولخرجی، تجمل‌گرایی، خرده‌گیری بر شغل، اشتغال فوق‌العاده به کار، تعداد فرزند)</p>	<p>توصیفی تحلیلی (گذشته‌نگر)</p>	<p>۱۳۸۱</p>	<p>بررسی علل طلاق در شهر گناباد سال ۱۳۸۱</p>	<p>۴۷</p>

6th International conference ON PSYCHOLOGY OF EDUCATION SCIENCES AND LIFESTYLE

Tbilisi - Georgia

September 2020

<p>* علل جسمی و روانی (سن، بیماری، عیب‌های ناشناخته از قبل، سوءظن، بی‌توجهی، ضرب و شتم، حسادت و خودخواهی، مسائل عاطفی، پرتوقعی)</p>				
<p>* انحرافات جنسی * ناهماهنگی در روابط * سردمزاجی * تنوع طلبی * خستگی‌های روانی * افسردگی</p>	توصیفی - پیمایشی	۱۳۸۱	مسائل جنسی و نقش آن در طلاق	۴۸
<p>* مشکلات اقتصادی و مالی (کمبود درآمد، تورم، بالا رفتن سطح توقعات عمومی، افزایش تجملات و مسائل غیرضروری، گسترش نوع نیازهای خانواده، تنوع در نیازها، بیکاری، ندادن نفقه) * عدم تفاهم اخلاقی (سطحی‌نگری و سهل‌انگاری، احساس مسئولیت، بی‌توجهی، فریبکاری، نیاز جنسی، درک متقابل، سوء اخلاق و رفتار، فساد اخلاقی، تنفر) * عدم تمکین (اختلاف در سن، اختلاف در سطح تحصیلات، استبداد و خودرأیی) * مشکلات اجتماعی (اعتیاد، مداخله دیگران و عدم استقلال، اختلاف طبقاتی، اختلافات خانوادگی، شیوه زندگی، کتک کاری) * مشکلات فرهنگی (افترا و تهمت، چندهمسری) * شرایط جغرافیایی و سیاسی * عقیم بودن * بیماری</p>	توصیفی پیمایشی	۱۳۷۹	بررسی علل طلاق در استان خراسان	۴۹

Arch

بحث و نتیجه گیری

با عنایت به مطالب گفته شده؛ از سویی سیاست گذاران جامعه بایستی تمهیداتی فراهم کنند تا عوامل ریشه‌ای مؤثر بر طلاق را کم‌رنگ سازند و از سوی دیگر با تبلیغات و برنامه‌سازی‌های صحیح فرهنگی از طریق رسانه‌ها، زمینه‌هایی را ایجاد کنند که خانواده‌ها به اخلاق و ارزش‌های اصیل اسلامی و ملی روی آورند و بدان پایبند باشند.

واضح و مبرهن است که اولین گام برای دستیابی به این مهم، شناسایی کلیه عوامل مؤثر در پیدایش و گسترش طلاق در جامعه می‌باشد. در صورتی که این عوامل به شکلی منظم و در قالب چارچوبی منسجم تنظیم شده باشند، اقدامات قبل از ازدواج از قبیل (توجه به سن مناسب ازدواج، اصول هم‌کفو بودن، جلوگیری از ازدواج‌های تحمیلی، آموزش مهارت‌های زندگی به زوجین و ...) و اقدامات بعد از ازدواج از قبیل (آشنا کردن زوجین با قوانین و اصول رفتارهای جنسی، تسهیلات لازم برای زوج‌درمانی، تدوین برنامه‌های آموزشی در زمینه مهارت‌های ارتباطی و...) برای مقابله با گسترش طلاق، با سرعت و کیفیت بهتر و بیشتری انجام خواهد گرفت. نکته قابل تأمل اینکه عوامل مؤثر در بروز و افزایش طلاق در هر کشور، مختص به همان منطقه است و ممکن است عامل مؤثر در یک کشور، در کشورهای دیگر، اثر چندانی نداشته باشد؛ در نتیجه لازم است هر کشور، متناسب با شرایط عمومی و اختصاصی خود، به شناسایی عوامل مؤثر در پیدایش و گسترش طلاق بپردازد.

در همین راستا و با توجه به یافته‌های این پژوهش، سعی شده است که چارچوبی جامع در زمینه علل طلاق در کشور ایران تهیه شود که در جدول شماره ۲ قابل مشاهده است. به‌طور کلی در این چارچوب می‌توان از عوامل اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی، فردی-شخصیتی و سیاسی-جغرافیایی به‌عنوان شاخه‌های اصلی پیدایش و گسترش طلاق در ایران نام برد که هر یک دارای زیرشاخه‌های فرعی متعددی هستند. این نکته را نباید فراموش کرد که در میان بخش‌های مختلفی که به‌عنوان شاخه‌های اصلی پیدایش و گسترش طلاق شناخته شده‌اند رابطه‌ای دیالکتیک برقرار است؛ در نتیجه لازم است که در همه حوزه‌های شناسایی شده (شاخه‌های اصلی و فرعی) مطالعات دقیق انجام شده و اقدامات لازم صورت پذیرد. لازم به ذکر است به همان میزانی که مؤلفه‌های شناسایی شده در میان زیرگروه‌ها از نظر کمی و کیفی بیشتر باشند، دستیابی به جامعه سالم و برطرف کردن طلاق، دشوارتر خواهد بود. این نکته درخور توجه است که مقایسه نتایج این پژوهش با نتایج سایر تحقیقات خارجی بیانگر آن است که عوامل مؤثر در ایجاد و گسترش طلاق در هر کشور، از نظر تعداد و میزان تأثیر، با کشورهای دیگر متفاوت است؛ به‌عنوان مثال و با توجه به جدول شماره ۲، مهم‌ترین علل طلاق در کشور مالزی توسط ساموئل چان^۱ و محمد ساریف مصطفی^۲ (۲۰۰۸)، خیانت (داشتن رابطه جنسی با کسی غیر از همسر خود) عشق به فرد دیگر، مشکل عاطفی (خشونت شفاهی و جسمی)، اعتیاد به مواد مخدر، مشکلات جنسی، مشکلات ارتباطی، ازدواج در سنین پایین و درگیری‌های شغلی؛ در پژوهشی بر روی ۱۳۳۵ زن

^۱ . Samuel Chan Hsin Chlen

^۲ . Mohamed Sarif Mustaffa

و مرد اماراتی توسط متخصصین دانشگاه یو آئی ای^۱ (۲۰۱۰)، مهارت‌های ارتباطی ضعیف بین زن و شوهر، انتظارات غیرواقعیانه، عدم آگاهی زوجین از نقش‌های خود در رابطه زناشویی و سوء رفتار؛ در پژوهشی بر روی ۴۰۲ مسلمان مطلقه در آمریکای شمالی توسط گایر^۲ (۲۰۱۰) ناسازگاری، خشونت عاطفی، کلامی، فیزیکی و جنسی، سوء استفاده مالی، دخالت خانواده و خیانت می‌باشد (به نقل از هنریان و همکاران، ۱۳۹۰؛ صدرالاشرفی، ۱۳۹۱).

جدول شماره ۲) چارچوب جامع عوامل مؤثر بر پیدایش و گسترش طلاق در ایران

عوامل اقتصادی	۱. ناتوانی در درآمد	۱. بیکاری	۲. شغل نامناسب	۳. درآمد پایین
	۲. ناتوانی در هزینه	۱. عدم (ناتوانی) پرداخت نفقه پرداخت مهریه ۴. استقلال مالی زن	۲. نداشتن مسکن	۳. عدم (ناتوانی) ورشکستگی
	۳. دینی و اخلاقی	۱. عدم پایبندی به مذهب اخلاقی ۴. معاشرت با افراد ناباب	۲. انحرافات اخلاقی	۳. ناسازگاری‌های
عوامل اجتماعی - فرهنگی	فرهنگ جامعه	۱. دخالت‌های اطرافیان (خانواده) قبیح طلاق در جامعه	۲. ضعف هویت ملی	۳. از بین رفتن
		۴. ازدواج‌های تحمیلی (عدم علاقه) فرهنگ گفتگو	۵. چندهمسری	۶. عدم وجود
		۷. کاهش سطح فرهنگ	۸. پایبندی به خرافات	۹. تفاوت تربیتی
		۱۰. مصلحت‌اندیشی الگوی نامناسب	۱۱. ناآگاهی از حقوق یکدیگر	۱۲. پیروی از

^۱. UAE

^۲. Ghyyur

۱. رسانه‌های نامناسب	۲. گرایش‌های فمینیستی	۳. تجزیه فرهنگی	تهاجم فرهنگی (بیگانه)	
۴. ترویج فرهنگ خیانت	۵. دوستی‌های پیش از ازدواج	۶. ایجاد نظام		
آموزشی غرب‌گرا	۸. ترویج تجمل‌گرایی	۹. ترویج شیوه‌های		
آشنایی غلط				
۱. پیشرفت و مدرن شدن جوامع	۲. اعتیاد	۳. سابقه طلاق در خانواده	مشکلات اجتماعی	
۴. ازدواج بدون برنامه‌ریزی و شناخت	۵. ناهماهنگی طبقاتی	۶. مصرف		
مشروبات الکلی	۸. عدم مراجعه به مشاور خانواده	۹. حبس یکی از طرفین		
۷. کوتاه بودن مدت نامزدی				
۱. بیماری‌های صعب‌العلاج	۲. ناسازگاری جنسی	۳. عقیم بودن یکی از زوجین	مشکلات جسمی	
۴. انواع معلولیت بی‌میلی	۵. بیماری‌های قبل از ازدواج	۶. سردمزاجی -		
۱. عدم بلوغ فکری	۲. عدم بلوغ عاطفی	۳. بیماری‌های	مشکلات روانی	فردی-شخصیتی
روحي و روانی	۵. زیاده‌طلبی	۶. ناتوانی در بروز		
۴. سوءظن و بدبینی احساسات	۸. افسردگی	۹. بی‌ثباتی شخصیتی		
۷. خستگی‌های روانی				

۱. خشونت	۲. خیانت	۳. فریبکاری	مشکلات رفتاری	سیاسی - جغرافیایی
۴. مشاجرات لفظی و فیزیکی	۵. عدم تمکین	۶. عدم مسئولیت پذیری		
۷. بی‌اعتنایی و عدم محبت	۸. فقدان از خود گذشتگی	۹. دروغ‌گویی		
۱۰. عدم وجود مهارت‌های ارتباطی	۱۱. پیروی مطلق از والدین	۱۲. لجاجت و خودسری		
۱۳. بی‌اعتمادی طرفین (آرمان‌گرایی)	۱۴. تهمت‌های ناروا	۱۵. توقعات بی‌جا	خصوصیات دموگرافیک	
۱. اختلاف در میزان تحصیلات	۲. سن ازدواج (خارج از عرف)	۳. نوع اشتغال		
۴. تعداد فرزندان	۵. مدت ازدواج	۶. اختلاف سنی زیاد	سیاست‌های دولتی	
۱. عدم توانایی در اشتغال‌زایی	۲. تورم	۳. سهل‌انگاری در فرهنگ‌سازی		
۴. کمبود آموزش قبل از ازدواج (کمی)	۵. کمبود آموزش قبل از ازدواج (کیفی)	۶. ناکارآمدی آموزش پرورش		
۱. ازدواج با اقوام و طوایف مختلف	۲. ازدواج افراد شهرهای مختلف (دوری یکی)	۷. ناکارآمدی آموزش عالی	موقعیت جغرافیایی	
۳. ازدواج غیابی				

در پایان با توجه به تأثیرات قابل توجه طلاق بر ابعاد مختلف زندگی خانواده‌ها و جوامع از یک سو و ضرورت جلوگیری از گسترش طلاق و حتی کاهش آن از سوی دیگر، نیاز به انجام پژوهش‌های متعددی در زمینه‌های مرتبط احساس می‌شود. در همین راستا پیشنهاد می‌شود که مطالعاتی کاربردی، گسترده و تطبیقی در زمینه چگونگی جلوگیری از گسترش طلاق و کاهش آن صورت پذیرد و راهکارهایی علمی و اصولی در راستای بهره‌برداری پیشنهاد گردد. این نکته درخور توجه است که راهکارهایی بومی و عملیاتی شناسایی و تعریف شوند که با توجه به وضعیت حال حاضر، قابلیت اجرا داشته باشند.

Arch

منابع

- احمدپور، علی (۱۳۹۳)؛ علل و پیامدهای اجتماعی طلاق و راه های کاهش و پیشگیری آن. همایش منطقه ای آسیب شناسی پدیده طلاق، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سقز.
- بردی قزل، رحمان (۱۳۸۷)؛ بررسی علل و عوامل مؤثر بر طلاق در جامعه. پایان نامه کارشناسی ارشد، مشهد: دانشگاه علوم بهزیستی.
- حاجی زاده میمندی، مسعود؛ مداحی، جواد؛ کریمی، یزدان؛ حدت، الهه و غروری، ملینا (۱۳۹۵)؛ بررسی عوامل اجتماعی مرتبط با طلاق عاطفی (مطالعه‌ی موردی متاهلین شهر شیراز). فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده (مطالعات راهبردی زنان)، سال ۱۸، شماره ۷۱، ۸۵-۱۰۸.
- حسینی یزدی، سیده عاطفه؛ مشهدی، علی؛ کیمیایی، سید علی و عاصمی، زهرا (۱۳۹۴)؛ اثربخشی برنامه مداخله ای ویژه کودکان طلاق بر مشکلات برونی سازی شده کودکان طلاق. روانشناسی خانواده، دوره ۲، شماره ۱.
- رضوانی، امین (۱۳۹۸)؛ اثربخشی ارتقاء سواد رسانه ای بر دلزدگی زناشویی و طلاق عاطفی در زوجین پرمصرف فضای مجازی شهر اصفهان. پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته مشاوره، گرایش خانواده، استاد راهنما: سید اسماعیل موسوی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خمینی شهر: دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- رنجبر، خیرالنساء (۱۳۹۳)؛ طلاق؛ چالش ها و راهکارها. گزارش منتشر شده از دفتر حمایت از زنان و کودکان، دادگستری کل استان بوشهر.
- ساروخانی، باقر (۱۳۷۵)؛ مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده. تهران: سروش.
- سازمان ثبت احوال کشور (۱۳۹۴)؛ www.sabteahval.ir.
- فاریابی، ظهیرالدین و زارعی محمود آبادی، حسن (۱۳۹۵)؛ بررسی و مقایسه سازگاری زناشویی، شادکامی و میل به طلاق در ازدواج های سنتی و غیر سنتی شهر یزد. طلوع بهداشت. دو ماهنامه علمی پژوهشی دانشکده بهداشت یزد، سال ۱۴.
- کاویان، مینا؛ خجسته کاشانی، امیر و تهامی، الهام (۱۳۹۵)؛ کمک های اولیه روان شناختی برای کودکان طلاق: یک مطالعه موردی. رویش روانشناسی، سال ۵، شماره ۳، پیاپی ۱۶، ۱۸۵-۲۰۲.
- گنجی، محمد؛ نیازی، محسن و ملک پور شهرکی، علیرضا (۱۳۹۴)؛ بررسی تأثیر اعتیاد به فناوری‌های نوین ارتباطی (اینترنت و ماهواره) بر ازهم گسیختگی خانوادگی در شهر کرد. مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، دوره ۴، شماره ۱، ۱۹۴-۱۶۷.
- محمدی، زهرا (۱۳۸۳)؛ بررسی آسیب‌های اجتماعی زنان در دهه ۱۳۸۰-۱۳۷۰. تهران، روابط عمومی شورای فرهنگی اجتماعی زنان.

- معین، محمد (۱۳۷۱)؛ فرهنگ فارسی. جلد ۲، تهران: امیرکبیر.
- هنریان، مسعوده و یونسی، سیدجلال (۱۳۹۰)؛ بررسی علل طلاق در دادگاه های خانواده تهران. فصلنامه مطالعات روانشناسی بالینی، دوره ۱، شماره ۳، ۱۵۳-۱۲۵.
- طغرای، ساناز و غفاری خان، محمد (۱۳۹۵)؛ مروری آسیب شناسانه بر علل دادخواست های طلاق در مردان و زنان مراجعه کننده به دادگاه خانواده شهر تهران در نیمسال ۱۳۹۵. دومین کنفرانس بین المللی پژوهش های کاربردی در علوم تربیتی و مطالعات رفتاری و آسیب های اجتماعی ایران.
- اسلمی، محبوبه و فولادی نادینلویی، اصغر (۱۳۹۴)؛ بررسی علل طلاق در استان آذربایجان شرقی- تبریز. اولین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم تربیتی شیراز.
- ملکشاهی، سجاده؛ سوری، اشکان؛ فتاح آباد، جواد و سلطانی، محمد رضا (۱۳۹۵)؛ علل طلاق و راهکارهای جلوگیری از آن. اولین همایش ملی آینده پژوهی، علوم انسانی و امنیت اجتماعی فرماندهی انتظامی استان لرستان.
- حاجی نژاد، معصومه و میرطالبی، هانیه سادات (۱۳۹۵)؛ بررسی عوامل موثر بر طلاق. کنفرانس بین المللی نوآوری و تحقیق در علوم انسانی و مطالعات فرهنگی اجتماعی انجمن علمی ارتباطات و تبلیغ حوزه علمیه قم.
- اسفندیاری، صدیقه و عابدی، علیرضا (۱۳۹۵)؛ عوامل طلاق در جامعه کنونی ایران. سومین کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در علوم انسانی ایتالیا-رم.
- دلدار، فائزه و فلاحی، محمدعلی (۱۳۹۵)؛ بررسی عوامل موثر بر طلاق در استان های ایران با تاکید بر عوامل اقتصادی "فصلنامه فرهنگی-تربیتی زنان و خانواده، سال ۱۰، شماره ۳۴، ۱۵۴-۱۳۵.
- شعبانی، عین الله (۱۳۸۲)؛ عوامل موثر بر تقاضای طلاق در شهر تبریز. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم بهزیستی و توانبخشی.
- شهوولی، کیامرث و رضایی فر، سلطانمراد (۱۳۹۰)؛ بررسی علل ناسازگاری و طلاق در خانواده های شهرستان ایذه. فصلنامه جامعه پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال ۲، شماره ۱، ۱۳۸-۱۱۳.
- برزگر حسین آبادی، نرگس (۱۳۸۴)؛ بررسی علل و عوامل طلاق در شهرستان کرج. منتشر شده در سایت. <http://www.kjau.ac.ir>، بازدید شده در تاریخ ۱۳۸۷/۱۱/۲۰.
- رنجبری پور، طاهره (۱۳۸۱)؛ مسائل جنسی و نقش آن در طلاق. منتشر شده در سایت. <http://www.kjau.ac.ir>، بازدید شده در تاریخ ۱۳۸۷/۱۱/۲۰.
- کریمی، سحر (۱۳۹۴)؛ علل و عوامل طلاق در جامعه و جنبه های مختلف آن. ماهنامه پژوهش ملل، دوره ۱، شماره ۱.

- محرابی، شهربان؛ ناصری، زهرا و سنجری، حسین (۱۳۹۴)؛ بررسی ویژگی های جمعیت شناختی و عوامل زمینه ساز طلاق در متقاضیان طلاق توافقی شهرستان جیرفت. دومین همایش ملی چالش ها و راهکارهای توسعه دانشگاه آزاد اسلامی واحد کهنوج. نیمروزی ناوخی، نوروز و ساوری، خدیجه (۱۳۹۴)؛ عوامل مرتبط با طلاق در شهر گرگان. سومین کنفرانس ملی جامعه شناسی و علوم اجتماعی تهران.
- عابدی نیا، نسرین؛ بوالهروی، جعفر؛ نقی زاده، محمد مهدی (۱۳۹۴). مقایسه عوامل زمینه ساز تقاضای طلاق بر حسب جنسیت. فصلنامه مطالعات روان شناختی، بهار ۱۳۹۴، دوره ۱۱، شماره ۱، ۱۷۷-۱۴۱.
- مسعودی نیا، زهرا؛ بانکی پورفرد، امیرحسین و قلی زاده، آذر (۱۳۹۴)؛ مطالعه کیفی تجارب مردان و زنان طلاق گرفته از عوامل فرهنگی زمینه ساز طلاق. نشریه جامعه شناسی کاربردی دانشگاه اصفهان، دوره ۲۶، شماره ۱، ۶۴-۳۹.
- زوارقی، رضا (۱۳۹۳)؛ بررسی طلاق و علل آن در اسلام، جوامع سنتی و مدرنیت. همایش منطقه ای آسیب شناسی پدیده طلاق استان کردستان-شهرستان سقز.
- بوستانی، سید حسام؛ روستا، عبدالرضا و رنجبر، علی (۱۳۹۳)؛ علل و پیامدهای اجتماعی طلاق از دیدگاه اسلام و قرآن. همایش منطقه ای آسیب شناسی پدیده طلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد سقز.
- حکیم، سید منذر و زاهدی فر، بتول (۱۳۸۹)؛ علل طلاق و راهبردهای کاهش آن از دیدگاه قرآن کریم (با روش ترتیب نزول). فصلنامه مطالعات راهبردی زنان (کتاب زنان)، دوره ۱۳، شماره ۴۹، ۳۵۰-۲۹۳.
- جباری فر، فریبرز؛ سعیدی، ابوطالب و سعیدی ابواسحق، حمیدرضا (۱۳۹۳)؛ تحلیل توصیفی طلاق و عوامل موثر بر آن در شهرستان لردگان. اولین کنگره ملی روانشناسی خانواده گامی در ترسیم الگوی مطلوب خانواده.
- مشکی، مهدی؛ شاه قاسمی، زهره؛ دلشاد نوقابی، علی و مسلم، علیرضا (۱۳۹۰)؛ بررسی وضعیت و عوامل مرتبط با طلاق از دیدگاه زوجین مطلقه شهرستان گناباد در سال های ۱۳۸۸-۱۳۸۷. فصلنامه افق دانش، دوره ۱۷، شماره ۱، ۴۴-۳۵.
- ریحانی، طیبه و عجم، محمود (۱۳۸۱)؛ بررسی علل طلاق در شهر گناباد سال ۱۳۸۱. فصلنامه افق دانش، دوره ۸، شماره ۲، ۹۶-۱۰۰.
- محمدی، پروانه؛ رحیمی، مهناز و یوسفی، ناصر (۱۳۹۳)؛ بررسی عوامل مرتبط با طلاق در شهر سقز از دیدگاه مشاوران خانواده. همایش منطقه ای آسیب شناسی پدیده طلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد سقز.
- احمدی، خدابخش و افسردیر، بیتا (۱۳۹۳)؛ عوامل فرهنگی مرتبط با طلاق. اولین کنگره ملی روانشناسی خانواده گامی در ترسیم الگوی مطلوب خانواده انجمن علمی روانشناسی خانواده ایران.

جلوداری، یونس؛ جلوداری، اکبر و جلوداری، صالح (۱۳۹۳)؛ بررسی جامعه شناختی عوامل موثر بر شیوع طلاق در بین زنان سرپرست خانوار مددجویان کمیته امداد امام خمینی (ره) لارستان فارس. اولین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی آسیب های اجتماعی و فرهنگی ایران انجمن علمی توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین.

حسینی ساطحی، حسین؛ حسینی، هادی و بامیری، آیت (۱۳۹۳)؛ بررسی تأثیر متقابل طلاق و بزهکاری زوجها در شهرستان شهرکرد. فصلنامه علمی تخصصی دانش انتظامی، دوره ۲، شماره ۷، ۱۴۰-۱۱۳.

سعیدی مدنی، سید محسن؛ اشرف پیری، علی و جلیلیان، اردشیر (۱۳۹۳)؛ طلاق و عوامل تعیین کننده آن در استان کرمانشاه: مطالعه ای کیفی. همایش منطقه ای آسیب شناسی پدیده طلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد سقز.

اردلانی، آرزو؛ تحامی، حسین؛ پهلوساری، مجتبی و جلیلیان، علی (۱۳۹۳)؛ بررسی عوامل موثر بر طلاق دانشجویان تحت حمایت سازمان بهزیستی و کمیته امداد امام. همایش منطقه ای آسیب شناسی پدیده طلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد سقز. شریف آذر، جمال و محمدی، سوران (۱۳۹۳)؛ خانواده، علل طلاق و آثار آن. همایش منطقه ای آسیب شناسی پدیده طلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد سقز.

مهران فرد، ناصر؛ قربانی، حسن؛ سلطانی، مجتبی و وقاری شورجه، علی (۱۳۹۳)؛ مطالعه تطبیقی-مقایسه ای مداخلات اجتماعی و روانی در علل طلاق. همایش منطقه ای آسیب شناسی پدیده طلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد سقز.

درخشان، بهنام (۱۳۹۳)؛ بررسی عوامل موثر بر افزایش طلاق در شهرستان سنقر و کلیایی در سال ۱۳۹۲. همایش منطقه ای آسیب شناسی پدیده طلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد سقز.

محمدی، رزگار؛ حیدری، ظاهر و حسن پناه، حسین (۱۳۹۳)؛ بررسی عوامل موثر بر گرایش به طلاق در بین زوجین مراجعه کننده به مراکز مشاوره خانواده شهر بانه. همایش منطقه ای آسیب شناسی پدیده طلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد سقز.

کرمی، محمد؛ حسینی، سید وفا و محمودی، فریده (۱۳۹۳)؛ بررسی رابطه بین سواد رسانه ای (رسانه های نوپدید) و پدیده طلاق با رویکرد تفکر انعکاسی مطالعه موردی: شهرستان سقز. همایش منطقه ای آسیب شناسی پدیده طلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد سقز.

رحمانی، بها الدین؛ محمودی، هیوا؛ یزدان ستا، فاروق و محمدی، رزگار (۱۳۹۲)؛ بررسی توصیفی علل و عوامل مؤثر در بروز آسیب اجتماعی طلاق در شهرستان سقز در سال های ۱۳۹۲-۱۳۹۰. همایش منطقه ای آسیب شناسی پدیده طلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد سقز.

داج، زهره (۱۳۹۲)؛ ناآگاهی زوجین از مهمترین عوامل طلاق در ایران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات (سیکا).

- عابدینی، صمد؛ ملکی، شراره و اربابی، اکرم (۱۳۹۱)؛ بررسی رابطه بین عوامل اجتماعی و اقتصادی بر طلاق در شهرستان گرمی. سومین همایش ملی مشاوره دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر.
- صدرالاشرفی، مسعود؛ خنکدار طارسی، معصومه؛ شمخانی، اژدر و یوسفی افراشته، مجید (۱۳۹۱)؛ آسیب شناسی طلاق (علل و عوامل) و راهکارهای پیشگیری از آن. فصلنامه مهندسی فرهنگی، شماره ۷۳، ۵۳-۲۶.
- جوادی، علی محمد و جوادی، مریم (۱۳۹۰)؛ گرایش به طلاق و عوامل مؤثر بر آن در بین مراجعه کنندگان به دادگاه های خانواده در شهرستان ایوان غرب و گیلان غرب. مجموعه مقالات دومین همایش ملی آسیب های اجتماعی ایران دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران انجمن جامعه شناسی ایران.
- غیاثی، پروین؛ معین، لادن و روستا، لهراسب (۱۳۸۹)؛ بررسی علل اجتماعی گرایش به طلاق در بین زنان مراجعه کننده به دادگاه خانواده ی شیراز. فصلنامه زن و جامعه (جامعه شناسی زنان)، سال ۱، شماره ۳، ۱۰۴-۷۷.
- کلاتری، عبدالحسین؛ روشنفکر، پیام و جواهری، جلوه (۱۳۹۰)؛ مرور سه دهه تحقیقات «علل طلاق» در ایران. فصلنامه مطالعات راهبردی زنان (کتاب زنان)، دوره ۱۴، شماره ۵۳، ۱۶۲-۱۲۹.
- فاتحی دهقانی، ابوالقاسم و نظری، علی محمد (۱۳۹۰)؛ تحلیل جامعه شناختی عوامل مؤثر بر گرایش زوجین به طلاق در استان اصفهان. فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۵۴، ۲۵-۱۳.
- ترکاشوند، رویا؛ مهدیان، جعفر؛ پیریایی، حسن و یثربی راد، سیده مریم (۱۳۸۹)؛ بررسی عوامل مؤثر بر بروز طلاق در شهرستان بروجرد. اولین همایش ملی بهداشت خانواده و اصلاح شیوه زندگی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز.
- سعادت، نسرين و دیبائی، امیر (۱۳۸۹). تعیین فراوانی علل طلاق در مراجعین به دادگاه خانواده اهواز در سال ۸۳-۱۳۸۴. مجله دانش و تندرستی، دوره ۵، شماره ویژه نامه ششمین کنگره اپیدمیولوژی ایران، صفحه ۱۹۹.
- زرگر، فاطمه و نشاط دوست، حمید طاهر (۱۳۸۶)؛ بررسی عوامل مؤثر در بروز طلاق در شهرستان فلاورجان. سال سوم، شماره ۱۱، ۷۴۹-۷۳۷.
- کاملی، محمدجواد (۱۳۸۶)؛ بررسی توصیفی علل و عوامل مؤثر در بروز آسیب اجتماعی طلاق در جامعه ایران با توجه به آمار و اسناد موجود. فصلنامه پژوهش های دانش انتظامی، دوره ۹، شماره ۳۵، ۱۹۸-۱۸۰.
- شیرزاد، جلال و کاظمی فر، امیر محمد (۱۳۸۳)؛ مطالعات همه گیرشناسی زوجین در حال طلاق ارجاعی به اداره کل پزشکی قانونی استان همدان در سال ۱۳۷۹. مجله علمی پزشکی قانونی، دوره ۱۰، شماره ۳۶، ۲۱۲-۲۰۷.
- قطبی، مرجان؛ هلاکویی نایینی، کوروش؛ جزایری، سید ابوالقاسم و رحیمی، عباس (۱۳۸۳)؛ وضعیت طلاق و برخی عوامل مؤثر بر آن در افراد مطلقه ساکن در منطقه دولت آباد. فصلنامه رفاه اجتماعی، دوره ۳، شماره ۱۲، ۲۸۶-۲۷۱.

رحیمی، حسین (۱۳۷۹)؛ بررسی علل طلاق در استان خراسان. فصلنامه جمعیت، شماره ۳۳ و ۳۴، ۱۱۲-۱۰۰.

Amato, P. R. (۲۰۰۰). The consequences of divorce for adults and children. *Journal of Marriage and the Family*, ۶۲.

Chan Hsin Chlen, S. & Sarif Mustaffa, M. (۲۰۰۸). DIVORCE IN MALAYSIA. Faculty of University Technology Malaysia. ۸۱۳۱۰. Skudai, Johor.p.۲۶. Education,

Ghyur, Taha. (۲۰۱۰). Marriage: Conflict, Divorce in the Muslim Community: ۲۰۱۰ Survey Analysis. Copyright © ۲۰۱۰ Sound Vision Foundation.

Hetherington, E. M., & Kelly, J. (۲۰۰۲). For better or worse. New York: Norton. Root Causes of Divorce Lie in Poor Communication, Survey Finds (۲۰۱۰). According a new survey commissioned by the UAE Marriage Fund.

{www.thenational.ae/apps/pbcs.dll/article?AID=/۲۰۱۰۰۶۱۹/.../۱۱۳۸/...}.